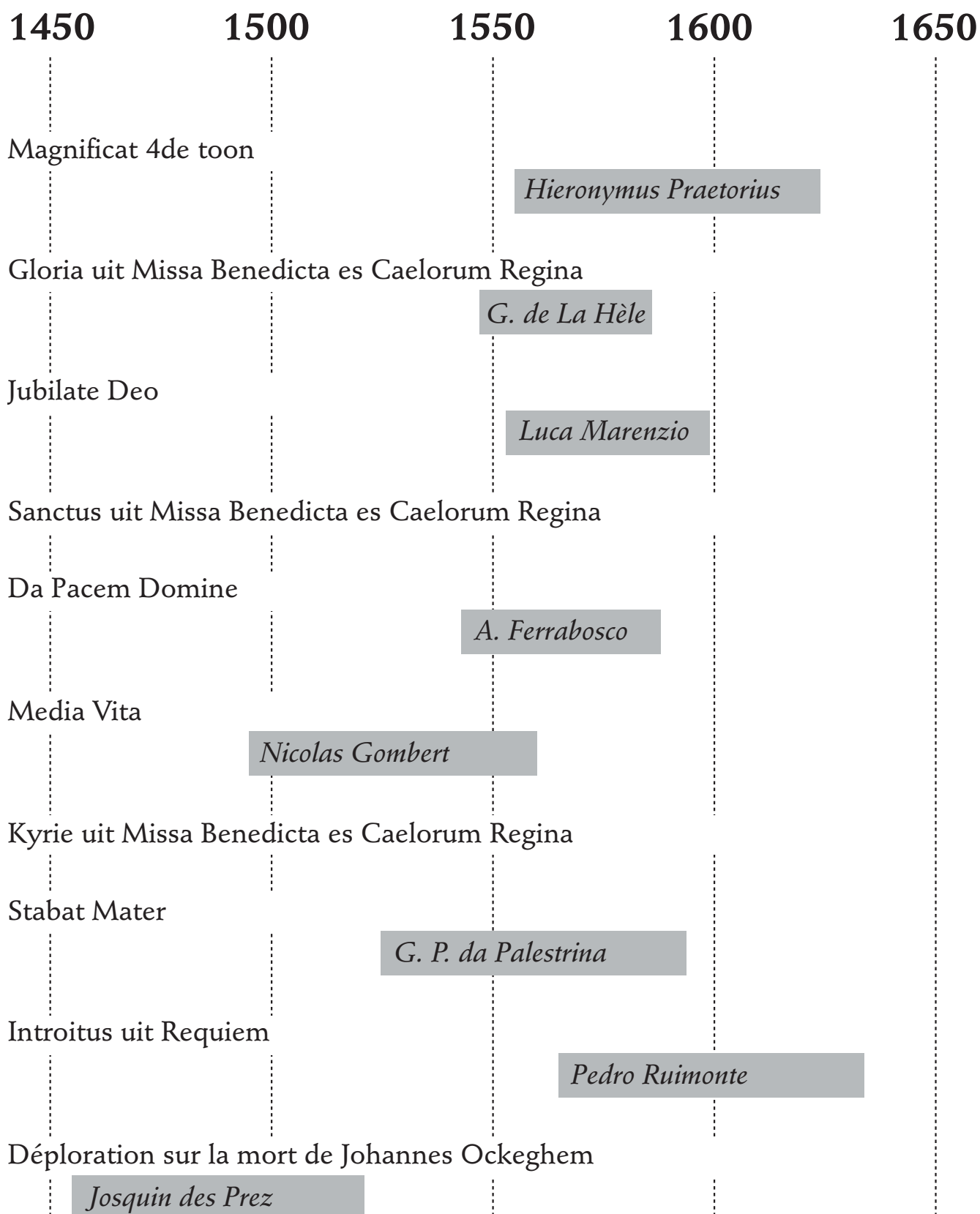

Programma

AΩ

Lieve luisteraar,

Het leven van een mens speelt zich af tussen Alfa & Omega.

Van de geboorte tot aan onze dood zijn we pelgrims. Onderweg naar...? Hoe belangrijk is het niet om in te zien dat het ultieme doel niet bestaat. Het is de weg op zich die doel is. Het proces. We zijn onderweg.

De *waarom*-vraag is een hulp-vraag. Ze behoort niet tot de essenties van het leven. Nochtans blijven velen er stil bij staan. Maar de vraag die eraan vooraf gaat, is de *hoe*-vraag. Deze vraag slaat op het proces terwijl de *waarom*-vraag slechts de oorsprong of het doel in zich heeft.

Natuurlijk is er een begin, zoals er ook een einde is. Maar eerlijk, lieve luisteraar, herinnert u zich nog veel van het *begin* van uw leven? Aan de hand van foto's en andere herinneringen houden we het verleden levend. En dat is ook belangrijk. Maar het is in het nu dat u hier aanwezig bent. Fransen zeggen het zo mooi: '*le présent*'; het geschenk. En ja, het *nu* is een geschenk.

Soms met veel zwier en zwaai, soms met getier en taai. Soms verdwijnt de waarom-vraag in het niets als we worden overweldigd door het nu. Soms komt de waarom-vraag dwingend naar voor als we op de proef worden gesteld door het nu.

En ja, het kan een hulp zijn te weten waarom zich bepaalde zaken voordoen in het nu. Maar zoals gezegd: het is een hulp, geen doel. We moeten er hoe dan ook door, van begin tot het einde.

Het leven nu kan zo zwart zijn dat alleen nog zwarter een antwoord is. Maar het nu heeft de tijd als voordeel. Het is voorbijgaand, hoe dwingend persistent en lang zwart ook kan duren, de variabele *tijd* opent steeds weer nieuwe mogelijkheden. En wel zo dat we uit de ondervinding leren dat zwarter niet het antwoord kan zijn op zwart.

Schiep God niet op de eerste dag het licht? Heeft hij op zijn laatste schepingsdag niet die hunker in ons geplant dat we steeds weer zoeken naar het licht? Is *licht* niet het antwoord op de zwartste dag? Vieren we in putje winter –de donkerste dagen– niet het feest van het licht met kerstmis? Vieren we in de lente niet dat op Pasen het licht alles overwint, zelfs de dood? Baden we in de zomer niet in het licht? En houden we in de herfst bij de herdenking van

onze doden niet het licht brandend voor hen wiens licht zich al aan de overzijde van het leven bevindt?

Het is de *weg* van het licht, met klemtoon op de *weg*, die ons leidt. Het is ook de *weg* van voor het begin tot over het einde dat mijn leidraad is geweest voor dit programma.

'Musica capitur omne quod vivit, si naturam sequitur' schreef ooit een anonieme kopiist op een partituur. 'Muziek maakt zich meester van alles wat leeft, als het de *weg* van de natuur bewandelt'.

Laten we dus vanavond muzikaal onze *weg* gaan, het nu beleven in de vele harmonieën die polyfonie ons geeft.

We beginnen daarom ook met een **Magnificat**. Het is de lofzang van Maria die haar vreugde uitzingt omdat ze nieuw leven verwacht. En alle verwachtingen die dat met zich meebrengt komen erin aan bod. De exuberante Hieronymus Praetorius geeft dit uitbundig gevoel mooi weer.

En wat kan je anders uitzingen dan **Gloria** wanneer een leven geboren wordt. Dankbaarheid is een gevoel dat je bij de geboorte overstelpt. We kiezen voor de mis 'Benedicta es caelorum regina' van de relatief onbekende George de La Hèle. Van deze componist is haast alles verloren gegaan, maar wat we nog hebben, getuigt van een wonderbaarlijk talent.

Omwille van de ups in het leven voegen we een **Jubilate Deo** toe. Luca Marenzio klinkt dan ook heel positief in een typische Italiaanse dubbelkorigheid.

Het leven kent ook tijden van inkeer. Daarom dit **Sanctus** uit dezelfde mis van G. de La Hèle. Het heiligen van het leven is op sommige momenten stilstaan en mindful overschouwen.

Vrede dringt zich steeds meer op wanneer we het leven in een breder perspectief bekijken. Vandaar dit **Da Pacem Domine** van Alfonso Ferrabosco. Je hoort hier en daar de gregoriaanse melodie van deze hymne doorheen de complexe zesstemmigheid.

En zoals helaas te vaak komt de dood in het leven abrupt op de voorgrond. Het verliezen van een geliefde of een eigen gevecht met een gevaarlijke ziekte doen de mens stilstaan en zeggen: 'in het midden van het leven zijn we in de dood'. **Media Vita** van Nicolas Gombert kruipt als het ware over de grond en via allerlei dwarsstanden (harmonisch valse noten) komen we tot de uitroep dat God ons niet zal verraden.

In het leven hoort ook hulp vragen aan anderen of aan de Andere. Met het

Kyrie van alweer de mis van G. de La Hèle willen we dit beklemtonen. Zowel opgaande als neerkomende lijnen doorkruisen elkaar steeds weer. Richt de mens zich naar God? Richt God zich naar de mens? Wie zal het zeggen?

En langzaam komen we bij de beschouwing aan het einde van het leven. Soms rustig, soms gewelddadig of abrupt. Het **Stabat Mater** van Palestrina verklankt de verschillende emoties die een mens overmannen bij het zien lijden en afscheid nemen van een geliefde.

Dan staan we daar bij de kist van een overledene. Alleen een **requiem** kan daar weerklinken. Pedro Ruimonte verklankte het op sobere en toch doordachte polyfone wijze.

Om af te sluiten is er nog altijd de herinnering aan wie ons is voorgegaan. En wat kunnen wij als vertolkers van de polyfonie beter doen dan dé **Déploration** van Josquin des Prez te zingen. Deze toondichter is één van de grootten uit de polyfone era. Hij bezingt hier de dood van een andere grootmeester: Johannes Ockeghem en noemt in één adem ook nog verschillende andere voorgangers van de polyfonie.

We zijn schatplichtig aan deze meesters die een onmisbare schakel geweest zijn in de evolutie van onze Westerse muziek. Daarom herdenken wij via hen alle grootmeesters die ons zijn voorgegaan in het scheppen van schoonheid via muziek.

Alfa & Omega, begin en einde, het lijkt een haast aaneensluitende cirkel van reïncarnatie, ware het niet dat aan het einde elk begin toch weer net iets anders is.

Ook al orakelde Victor Hugo *'l'histoire se répète'*, Heraclitos zei al veel vroeger *'Panta Rei'*, alles beweegt. Een zwemmer springt nooit in dezelfde stroom. Want niet alleen de stroom verandert voortdurend, maar ook de zwemmer ...

Ik wens u veel luistergenot toe.

Arnout

Magnificat quarti toni

in 'Canticum Beatae Mariae Virginis seu Magnificat' (1602)

(Hieronymus Praetorius, 1560–1629)

Hieronymus Praetorius was organist van de Jacobikirche in Hamburg van 1586 tot aan zijn dood. Deze eerder beschermde omgeving staat wat in contrast met de omvang van zijn oeuvre, en met de verscheidenheid aan vormen.

Het magnificat dat we zingen (één van de tien zettingen die hij schreef) is in meerkorige Venetiaanse stijl, wat voor die tijd (in Noord-Duitsland) progressief was. Minder progressief is het gebruik van het Latijn en de afwezigheid van een basso continuo. We zingen met OrSeCante geregeld meerkorige muziek, maar de eigen stijl van Praetorius valt op: het werk heeft op veel momenten een lichtheid die je eerder van een madrigaal zou verwachten. Let bvb. op het uit elkaar vallen van de stemmen bij 'dispersit'. De hongerigen overlaadt hij met gaven: het 'implevit bonis' wordt door alle stemmen voortdurend herhaald, terwijl de sopraan 1 in lange notenwaarden boven de rest van het koor dit vertrouwen in God uitdrukt.

Magnificat anima mea Dominum,

et exsultavit spiritus meus
in Deo salutari meo,

quia respexit humilitatem
ancillae suae.

Ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes,

quia fecit mihi magna qui potens est,
et sanctum nomen eius.

Et misericordia eius a progenie in
timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.

Mijn hart prijst hoog de Heer

*en mijn geest jubelt
om God, mijn Redder,*

*omdat Hij Zijn blik richtte op de
kleinheid van Zijn dienstmaagd.*

*En zie, van heden af zullen
alle geslachten mij zalig prijzen,*

*omdat Hij die machtig is aan mij grote
dingen deed, en heilig is Zijn naam.*

*Barmhartig is Hij van geslacht tot
geslacht voor hen die Hem vrezen.*

*Hij toont de kracht van Zijn arm,
slaat trotsen van hart uiteen.*

Deposuit potentes de sede
et exaltavit humiles.

Esurientes implevit bonis,
et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel, puerum suum,
recordatus misericordiae suae,

sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius in saecula.

Gloria Patri et Filio, et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio, et nunc et
semper, et in saecula saeculorum.
Amen.

*Heersers ontnemt Hij hun troon
en Hij verheft de geringen.*

*Die hongeren overlaadt Hij met gaven,
en Hij zendt rijken met lege handen heen.*

*Hij heeft Israël, Zijn dienaar, in
bescherming genomen, indachtig Zijn
barmhartigheid*

*voor eeuwig jegens Abraham en zijn
geslacht, zoals Hij had gesproken tot
onze vaders.*

*Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige
Geest. Zoals het was in het begin, en nu
en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.
Amen.*

Gloria

Missa 'Benedicta es caelorum Regina' - in 'VIII Missae quinque, sex et septem vocum' (C. Plantijn, Antwerpen, 1578)

(George de La Hèle, 1547–1586)

George de La Hèle is de componist die u op dit concert het meest zult horen. Het is echter moeilijk om veel over hem te vertellen. We weten één en ander over zijn leven, maar het grootste deel van zijn composities is verloren gegaan.

De La Hèle werd geboren in Antwerpen. Zijn zangtalent werd waarschijnlijk opgemerkt door Pierre de Manchicourt, Frans-Vlaamse polyfonist in dienst bij koning Philips II van Spanje, want als koorknaap zong hij in Madrid. Toen hij 23 was, trok hij opnieuw naar de Lage Landen en werd hij student aan de universiteit van Leuven. Vermoedelijk studeerde hij theologie. Niet dat hij priester werd, maar hij schijnt toch een zekere positie binnen de kerk bekleed te hebben.

Tijdens de jaren 70 van de zestiende eeuw was hij o.a. koorleider aan de kathedralen van Mechelen en Doornik. Hij schreef tijdens deze jaren ook de acht missen, in 1578 uitgegeven door de Antwerpse drukker Plantijn.

Deze acht missen zijn allemaal parodiemissen, wat in dit geval betekent dat ze allemaal vertrekken van een bestaand motet (van Josquin, Cipriano de Rore, Thomas Crequillon en Lassus). De mis waaruit OrSeCante tijdens dit concert een aantal stukken zingt is gebaseerd op het motet "Benedicta es caelorum Regina" van Josquin.

Plantijn –van origine een Fransman– settelde zich in 1549 in Antwerpen. Aanvankelijk werkte hij als boekbinder, maar vanaf 1555 legde Plantijn zich toe op de boekdrukkunst. In recordtijd groeide zijn bedrijfje uit tot een bloeiende drukkerij – op haar hoogtepunt telde de 'Officina Plantiniana' een tachtigtal werknemers die twintig drukpersen bedienden. Onder Plantijns leiderschap rolde elke week wel een nieuwe uitgave uit de drukpersen. Om al dat werk in goede banen te leiden, heerste in de werkplaatsen van de KMO een strikte discipline; er stonden boetes op winden laten en zowaar "snottebellen aen yemants dingen doen".

Persoonlijk nota: als je een beetje interesse hebt voor (oude) boeken, typografie, drukkunst en de renaissance in het algemeen, spring dan zeker eens binnen in wat in mijn ogen één van de mooiste musea ter wereld is: het museum Plantijn-Moretus in Antwerpen.

Plantijns catalogus telde boeken met allerhande thematieken: de lijst van theologische, humanistische en wetenschappelijke titels is lang. Beroemde auteurs klopten bij hem aan om hun geschriften uit te geven – Justus Lipsius liet haast zijn ganse oeuvre door Plantijn drukken. De officina kon ook alle formaten verwerken, gaande van minuscule kalenders zo groot als een gom, tot gigantische boeken, zoals de ‘Biblia Polyglotta’, een achtdelige bijbel in vijf talen, gesponsord door de Spaanse koning Filips II.

Het is dankzij een toevalligheid dat Plantijn zich ging toeleggen op muziekgaven. Als Spaans hofdrukker had hij de opdracht gekregen om een antifonarium te drukken. Filips II betaalde echter niet voor het materiaal dat Plantijn al had aangekocht. Daarom ging hij op zoek naar een alternatief, en kwam hij uit bij Georges de la Hèle, die zijn werken maar al te graag gedrukt zag op de grote vellen kostbaar papier. In 1587 verscheen aldus de eerste muziekgave van de officina: een groot koorboek met missen van de La Hèle, aangevuld met enkele motetten van Lassus en des Prez: ‘Octo Missae quinque, sex et septem vocum’. De eerste vier missen zijn vijfstemmig, de volgende twee voor zes en de laatste twee voor zeven stemmen. Deze uitgave is van uitzonderlijk belang voor de overlevering van de La Hèles oeuvre, aangezien zijn andere composities verloren zijn gegaan. In 1580 werd de La Hèle immers achtereenvolgens kapelmeester van de ‘Capilla Real’ van Philips II en kapelmeester van de ‘Capilla Flamenca’. De drang om te publiceren was duidelijk afwezig aan het koninklijk hof in Madrid. Het grootste deel van zijn werk bestond dus uit manuscripten die in de bibliotheek van het Palacio Real bewaard werden. Op kerstavond 1734 brandde het hele complex af en werd er een schat aan muziek (o.a. zo goed als alles van de La Hèle) vernietigd.

Als je de kwaliteit van de misdelen die we tijdens dit concert brengen als maatstaf neemt, is het doodjammer dat er van deze getalenteerde componist zo weinig overgebleven is. We hebben enkel tien composities en een lijst van werken in een inventaris uit 1585. Die inventaris maakt het verlies misschien nog pijnlijker, omdat we nu ook tot op zekere hoogte weten wat er allemaal verloren gegaan is: motetten, passies, lamentaties, andere missen, ...

(Bron: wikipedia & programmabrochure concert Huelgas ensemble Amuz)

Gloria in excelsis Deo
et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.

Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.
Gratias agimus tibi propter magnam
gloriam tuam.

Domine Deus, Rex caelestis,
Deus Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite, Iesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris.

Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.

Quoniam tu solus Sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus Altissimus, Iesu Christe,
cum Sancto Spiritu
in gloria Dei Patris.

Amen.

*Eer aan God in den hoge
en vrede op aarde
aan de mensen van goede wil.*

*Wij loven U, wij zegenen U,
wij aanbidden U, wij verheerlijken U.
Wij danken U
om Uw grote heerlijkheid.*

*Heer God, hemelse Koning,
God, almachtige Vader.
Heer eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods,
Zoon van de Vader.*

*Gij die de zonden van de wereld
wegneemt, heb medelijden met ons.
Gij die de zonden van de wereld
wegneemt, aanvaard onze bede.
Gij die aan de rechterhand van de Vader
zit, heb medelijden met ons.*

*Want Gij alleen zijt de Heilige,
Gij alleen de Heer,
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus
Christus, met de Heilige Geest
in de heerlijkheid van God, de Vader.*

Amen.

Iubilate Deo

(Luca Marenzio, 1553-1599)

Wie 'Marenzio' zegt, zegt 'madrigaal'. Luca Marenzio werkte het grootste deel van zijn carrière in Rome, vaak in dienst van aristocratische Italiaanse families als Gonzaga, Este en de Medici.

Hij schreef meer dan 500 madrigalen op een moment dat de renaissance naar het einde liep en Monteverdi de barok in de muziek zou introduceren.

Marenzio werd zeer invloedrijk in Engeland, toen daar in 1588 een succesvolle collectie madrigalen gepubliceerd werd onder de naam 'Musica Transalpina'.

De 'madrigaaltrucendoos' is nooit ver weg in het dubbelkorige motet dat OrSeCante zingt: de opgewekte snelle nootjes bij 'laetitia' en 'exsultatione', de massieve blokken waar het over de Heer gaat en de zachte passage bij 'suavis'.

Iubilate Domino, omnis terra.
Servite Domino in laetitia.
Introite in conspectu eius in
exsultatione.

Scitote quoniam Dominus ipse est
Deus. Ipse fecit nos et non ipsi nos,
populus eius
et oves pascuae eius.

Introite portas eius in confessione,
atria eius in hymnis.
Confitemini illi, laudate nomen eius:

quoniam suavis est Dominus, in
aeternum misericordia eius,
et usque in generationem et
generationem veritas eius.

Gloria Patri et Filio, et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio,
et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.

*Juich voor de Heer, geheel de aarde.
Dien de Heer met blijdschap.
Treed in Zijn aanschijn
met gejubel.*

*Weet dat de Heer zelf God is.
Hij is het die ons gemaakt heeft, en niet
wijzelf, wij, Zijn volk
en de schapen in Zijn weide.*

*Treed Zijn poorten binnen met lofgevang,
Zijn woning met hymnen.
Loof Hem, prijs Zijn naam,*

*want de Heer is zoet, Zijn
barmhartigheid duurt eeuwig,
en Zijn rechtvaardigheid gaat van
geslacht tot geslacht.*

*Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige
Geest. Zoals het was in het begin,
en nu en altijd, en in de eeuwen der
eeuwen. Amen. (Ps.99)*

Sanctus

Missa 'Benedicta es caelorum Regina' - in 'VIII Missae quinque, sex et septem vocum' (C. Plantijn, Antwerpen, 1578)

(George de La Hèle, 1547–1586)

Sanctus, sanctus, sanctus Dominus
Deus Sabaoth.

*Heilig, heilig, heilig is de Heer, de God
der heerscharen.*

Pleni sunt caeli et terra gloria tua.

Hemelen en aarde zijn vol van Uw glorie.

Hosanna in excelsis.

Hosanna in den hoge.

SVPERIVS.

An-ctus, ij.

San-ctus,

ij. Do minus De- us sa ba-

SVPERIVS 2.

Resoluc̄io.

Anctus, ij. San-ctus,

Canon in diapason.

TENOR

Anctus, ij. San-ctus,

Do minus

BASIS 2.

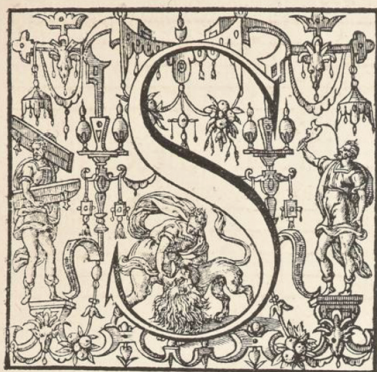

An-ctus, ij.

Sanctus, ij. San-

ctus, San-ctus, ij. Dominus

ALTVS.

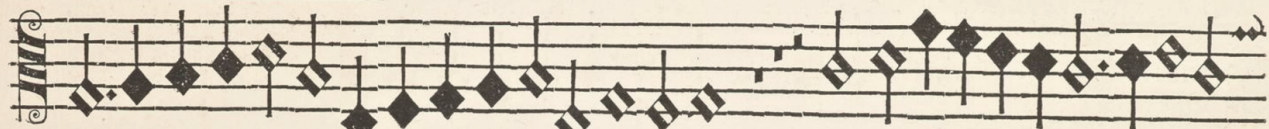
An-

ctus,

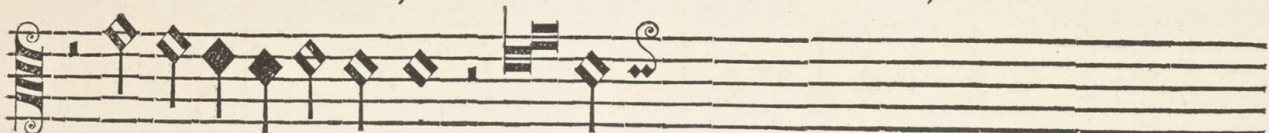
San-

ctus,

ij.

Sanctus,

ij.

Do mi-

ALTVS 2.

An-

ctus,

ij.

San-

ctus,

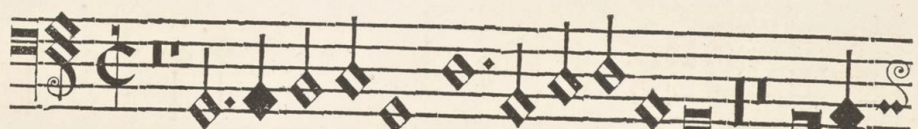

Sanctus

ij.

Dominus De-

BASIS.

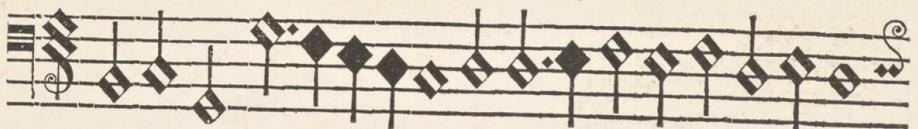

An-

ctus,

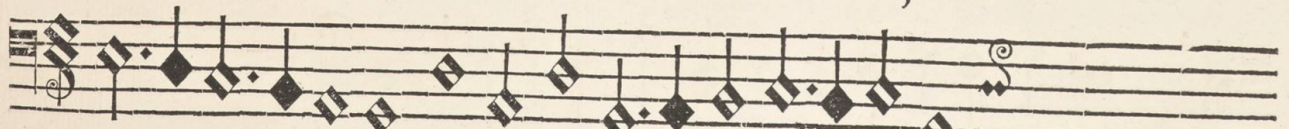
ij.

San-

ctus,

ij.

San-

ctus,

ij.

Da pacem, Domine

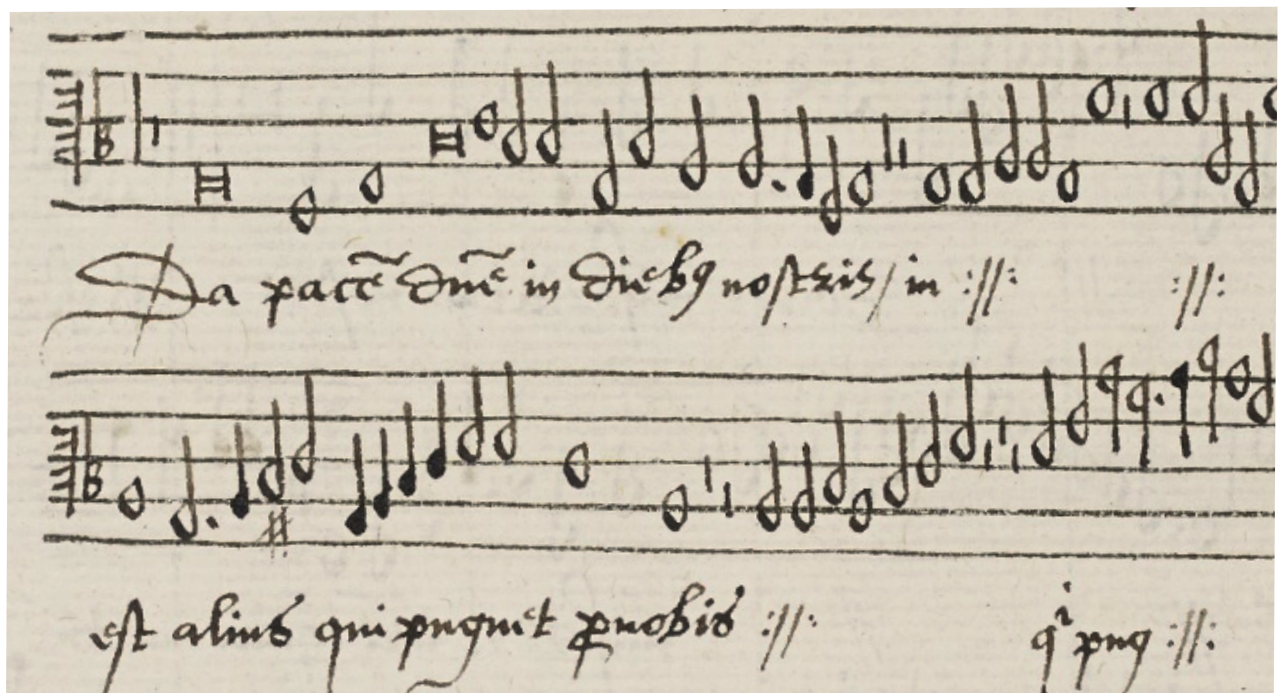
(1562 of 1578?)

(Alfonso Ferrabosco, 1543–1588)

Alfonso Ferrabosco ('de oudere') is een Italiaanse componist die het grootste deel van zijn leven in Engeland werkte. Hij stierf in Bologna, waar hij ook geboren is.

Ferrabosco was in Engeland mee verantwoordelijk voor de populariteit van het madrigaal, dat na de publicatie van 'Musica Transalpina' de belangrijkste compositievorm was voor Engelse componisten.

We hadden het hiervoor reeds over de publicatie van de missen van de La Hèle bij Plantijn. In Engeland werd relatief weinig muziek gepubliceerd. De meeste oude Engelse muziek kennen we dankzij manuscripten. Hieronder een pagina uit de 'Baldwin Partbooks' (Bodleian Library, Oxford) met één van de twee tenorstemmen van het zevenstemmige motet dat we voor u zingen.

Da pacem Domine in diebus nostris in ://: ://:
est alius qui pugnet pro nobis ://: q' pug ://:

Da pacem, Domine, in diebus nostris,
quia non est alius
qui pugnet pro nobis
nisi tu, Deus noster.

Geef vrede, Heer, in onze dagen,
want er is niemand
die het voor ons opneemt
behalve U, onze God.

Media vita

in 'Primus liber cum sex vocibus. Mottetti del frutto a sei voci'
(A.Gardano, Venetië, 1539)

(Nicolas Gombert, ca.1495–ca.1560)

Nicolas Gombert was een Franco-Vlaamse componist. Hij is een van de invloedrijkste en vermaardste componisten van de zogenaamde vierde generatie Vlaamse polyfonisten, tussen Josquin des Prez en Orlandus Lassus. Hij vertegenwoordigt nog het best de ontwikkelde, complexe polyfone stijl van deze overgangperiode in de muziekgeschiedenis.

Hij is vermoedelijk bij Josquin in de leer geweest. In 1526 vinden we hem terug als zanger in de hofkapel van keizer Karel V. Drie jaar later wordt hij vermeld als knapenkeurleider ('magister puerorum').

Misbruik in de kerk bestond ook in de renaissance. Gombert werd schuldig bevonden aan aanranding van een koorknaap en werd veroordeeld tot dwangarbeid in de galeien. Waarschijnlijk werd hem vergiffenis geschonken in 1547.

Gombert is misschien de representatiefste vertegenwoordiger van de generatie tussen Josquin en Orlandus Lassus, in het bijzonder op het gebied van de geestelijke muziek. Hij verhief de polyfone stijl tot zijn hoogste staat van volmaaktheid.

Het motet 'Media Vita' is een abstract werk, dat heel horizontaal gedacht is. Elke stem staat als het ware op zichzelf en houdt weinig rekening met de andere stemmen, waardoor het geregeld tot dissonante dwarsstanden komt. De donkere tekst wordt door de muziek nog beklemmender. Het grote terts eindakkoord voelt eerder aan als het draaien van het mes in de wonde dan als een verlossing.

Donkere muziek kan ook ongelooflijk mooi zijn ...

Media vita in morte sumus.
Quem quaerimus adiutorem,
nisi te, Domine, qui pro peccatis
nostris iuste irasceris?

Sancte Deus, sancte fortis,
sancte et misericors Salvator noster,
amarae morti ne tradas nos.

*Midden in het leven staan wij in de dood.
Wie zoeken wij als onze Helper,
tenzij U, Heer, die terecht vertoorned bent
om onze zonden?*

*Heilige God, heilige Sterke,
onze heilige en barmhartige Verlosser,
lever ons niet over aan de bittere dood.*

Kyrie

Missa 'Benedicta es caelorum Regina' - in 'VIII Missae quinque, sex et septem vocum' (C. Plantijn, Antwerpen, 1578)

(George de La Hèle, 1547-1586)

CCXXXI   MISSA. Benedicta es caelorum regina.

SUPERIVS. Y ri e e lei son. Ky ri-

SUPERIVS 2. Y- ri e e lei-
son, e lei son. Ky- ri e e lei son.

TENOR. Y ri e e lei son. ij.
Kyri-

BASIS. Y ri e e lei

Stabat Mater

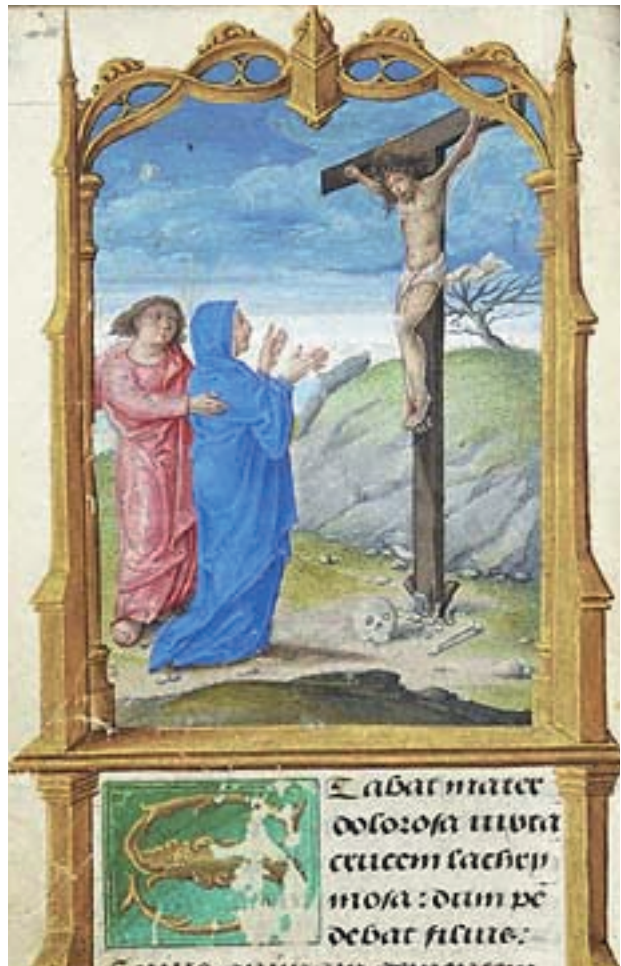
(ca.1590)

(Giovanni Pierluigi da Palestrina, 1525–1594)

De Italiaan da Palestrina wordt gezien als één van de belangrijkste Italiaanse componisten van de zestiende eeuw en tevens één van de grotere componisten van de katholieke kerkmuziek.

Hij schrijft zijn tweedelig 'Stabat Mater a 8' vermoedelijk in 1590 voor Paus Gregorius X. Het koor is verdeeld in twee vierstemmige halfkoren (SATB-SATB), die in beurtzang zingen. Gedurende vele jaren werd het exclusief in de pauselijke kapel uitgevoerd.

Het is vooral aan het Vaticaan te danken dat Palestrina, in tegenstelling tot veel andere renaissancecomponisten, niet in de vergetelheid raakte: er ontstond een echte Palestrina-stijl met melodieën die op kerktoonsorten zijn gebouwd.

Stabat mater dolorosa
iuxta crucem lacrimosa,
dum pendebat filius.

Cuius animam gementem,
contristatam et dolentem
pertransivit gladius.

*Vol smart stond de moeder
wenend bij het kruis
wyl haar Zoon daar hing.*

*Haar ziel, klagend,
bedroefd en treurend,
heeft het zwaard doorboord.*

O quam tristis et afflicta
fuit illa benedicta,
mater Unigeniti!

Quae maerebat et dolebat
et tremebat, cum videbat
nati poenas incliti.

Quis est homo qui non fleret,
Christi matrem si videret
in tanto supplicio?

Quis non posset contristari
piam matrem contemplari
dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
vidit Iesum in tormentis,
et flagellis subditum.

Vidit suum dulcem Natum
morientem desolatum,
dum emisit spiritum.

Eia, Mater, fons amoris,
me sentire vim doloris
fac, ut tecum lugeam.

Fac ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi complaceam.

Sancta Mater, istud agas,
crucifixi fige plagas
cordi meo valide.

Tui Nati vulnerati,
tam dignati pro me pati,
poenas mecum divide.

Fac me tecum pie flere,
crucifixo condolere,
donec ego vixero.

Iuxta crucem tecum stare,
et me tibi sociare
in planctu desidero.

*O, hoe droevig en verloren
was zij, de gezegende,
moeder van de Eniggeborene!*

*Ze treurde, was bedroefd
en sidderde bij het zien
van de smarten van haar beroemde Zoon.*

*Welke mens zou niet wenen
als hij de moeder van Christus
in zulke kwelling zag?*

*Wie zou niet bedroefd kunnen worden
bij het aanschouwen van de vrome
moeder die lijdt met haar Zoon?*

*Voor de zonden van Zijn volk
zag zij Jezus in pijniging
en aan geseling blootgesteld.*

*Ze zag haar lieve Zoon
in eenzaamheid stervend,
terwijl Hij de geest gaf.*

*Ach, Moeder, bron van liefde,
laat mij de kracht van uw smart voelen
zodat ik met u kan rouwen.*

*Doe mijn hart ontbranden
om de liefde tot Christus, mijn God,
zodat ik Hem kan behagen.*

*Heilige Moeder, doe toch dit:
maak de wonden van de Gekruisigde
stevig vast in mijn hart.*

*Deel met mij de smarten
van uw gewonde Zoon,
die zich verwaardigde voor mij te lijden.*

*Laat me vroom met u wenen,
met de Gekruisigde mede lijden
zolang ik leef.*

*Met u bij het kruis staan
en in geweeklaag uw deelgenoot worden,
dat is wat ik wens.*

Virgo virginum praeclara,
mihi iam non sis amara,
fac me tecum plangere.

Fac ut portem Christi mortem,
passionis fac consortem,
et plagas recolare.

Fac me plagis vulnerari,
cruce fac inebriari,
et cruore Filii.

Inflammatum et accensum
per te, Virgo, sim defensum
in die iudicii.

Fac me cruce custodiri,
morte Christi praemuniri,
confoveri gratia.

Quando corpus morietur,
fac ut animae donetur
paradisi gloria.

*Verheven Maagd der maagden,
wees niet verbitterd op mij
en laat me met u rouwen.*

*Laat me de dood van Christus dragen,
deelgenoot aan Zijn lijden worden
en Zijn wonden herdenken.*

*Laat me verwond worden door Zijn
wonden, doordrenkt worden door het
kruis en het bloed van uw Zoon.*

*Ontvlamd en aangestoken
weze ik, Maagd, door u beschermd
op de dag des oordeels.*

*Laat me door het kruis worden gered,
door Christus' dood worden beveiligd,
door Zijn genade worden verkwikt.*

*Wanneer eens mijn lichaam sterven zal,
laat dan mijn ziel gegeven zijn
de glorie van het paradijs.*

Requiem

‘Missa pro defunctis’ - in ‘Missae sex IV, V et VI vocum’
(P. Phalesius, Antwerpen, 1604)

(Pedro Ruimonte, 1565–1627)

Als we het over de ‘Franco-Vlaamse polyfonie’ hebben, gaat het vaak over componisten van hier die roem vergaarden op een ander, vaak in Spanje. Bij Pedro Ruimonte gaat het in de andere richting. Deze Spanjaard (Zaragoza, de ‘stad van mijn dromen’) bracht een belangrijk gedeelte van zijn leven door in Vlaanderen.

Van de eerste 35 jaar van zijn leven weten we niet zoveel. In 1599 duikt hij op in Brussel in het koor van aartshertogen Albrecht en Isabella, landvoogden van de Habsburgse Nederlanden. Een uitgave uit 1614 vermeldt bij zijn naam “Maestro de Música de la Cámara de los Serenísimos Príncipes Alberto y doña Isabel Clara Eugenia, Archiduques de Austria”. Zijn muziek werd bij de drukker Pieter Phalesius in Antwerpen uitgegeven.

In 1614 keerde hij terug naar Zaragoza.

Requiem aeternam dona eis,
Domine, et lux perpetua
luceat eis.

Te decet hymnus, Deus, in Sion
et tibi reddetur votum in Ierusalem.
Exaudi, Deus, orationem meam.
Ad te omnis caro veniet.

*Geef hun de eeuwige rust, Heer,
en moge eeuwigdurend licht
over hen schijnen.*

*U komt een lofzang toe, God, in Sion,
en U zal de gelofte worden ingelost in
Jeruzalem. Verhoor, God, mijn gebed,
want elke sterveling zal voor U treden.*

Nymphes des bois

“La déploration sur la mort de Johannes Ockeghem” (1497?)

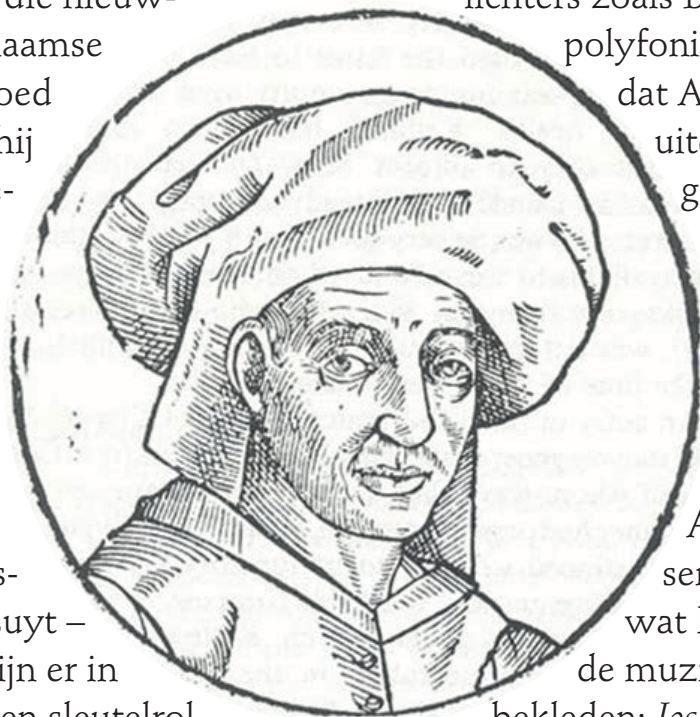
(Josquin des Prez, ca.1455–1521)

Dit concertprogramma begon lang geleden met de vraag van ondergetekende (en enkele andere OrSeCantoren) om eens echt oude muziek te zingen. Niet van die nieuwlichters zoals Bach en Monteverdi, maar echte Vlaamse polyfonie. Meer bepaald: Josquin. Ik vermoed dat Arnout het gezaag zo beu was, dat hij uiteindelijk dan maar overstag gewerk dat op het gaan is. Het eerste kwam, was deze Déploration.

Josquin. Eén componisten van de weinige voornaam alleen waarvan de Joost Van der voldoende is. Josquin des Prez. Weiden a.k.a. heb tijdens de als ik goed opgelet heb tijdens de les- sen musicologie van prof. Ignace Bossuyt – wat kan die man boei- end vertellen!– zijn er in de muziekgeschiedenis drie figuren die een sleutelrol bekleden: *Josquin, Bach* en van *Beethoven*. Die laatste ken ik wat minder. Ik zou hem eventueel vervangen door de Griek Evangelhos Odysseas Papathanassiou (ook wel bekend onder de naam Vangelis), maar daar kunnen we over van mening verschillen. Over de eerste twee niet.

Maarten Luther sprak zijn bewondering uit over de muziek van Josquin, door hem te noemen: “der Notenmeister, meester van de noten, die moeten doen wat hij wil; andere componisten moeten doen zoals de noten willen”.

Josquin (afgeleid van het Vlaamse “Josken”) genoot faam als zanger, componist en pedagoog. Kenmerkend voor zijn muziek zijn de grote doorzichtigheid en de hechte structuur waarbij de muziek nauw aansluit bij de tekst. In het chanson was hij in het midden van de vijftiende eeuw de belangrijkste exponent van een nieuwe stijl, waarin de technieken van de canon en het con-

trapunt werden toegepast op wereldlijke liederen.

Wat me zo aanspreekt in de muziek van Josquin is de bijna wiskundige opbouw van veel van zijn muziek (wat op zich niet vreemd is, want dat deden veel tijdgenoten), gecombineerd met een toch natuurlijk aanvoelend klankbeeld.

In deze *Déploration* treurt Josquin bij het overlijden van Johannes Ockeghem (ca.1420–1497), componist en schatbewaarder van de Sint-Martinusabdij in Tours. Hij roept zijn tijdgenoten, allen Franco-Vlaamse polyfonisten, op om met hem mee te rouwen. Heel direct richt hij zich tot Pierre “Pierchon” de la Rue (ca.1452–1518), Antoine Brumel (ca.1460–1512/1513) en Loyset Compère (ca.1445–1518).

Jan

Nymphes des bois, déesses des fontaines, chantres experts de toutes nations, changez vos voix tant clères et haultaines en cris trenchans et lamentations,

Car Atropos, très terrible satrape, a vostre Ockeghem attrapé en sa trappe:

Vrai trésorier de musique et chief d'oeuvre, doct, élégant de corps et non point trappe. Grant dommaige est que la terre le coeuvre.

Acoustrez vous d'habis de deuil, Josquin, Pierchon, Brumel, Compère, Et plourez grosses larmes d'oeil: Perdu avez vostre bon père.

Nimfen der bossen, godinnen der bronnen, meesterzangers aller landen, verander uw stemmen, zo helder en hoogverheven, in verscheurende kreten en jammerklachten, want Atropos*, die zo verschrikkelijke despoot, heeft in haar val uw Ockegem gevangen:

hij, ware schatbewaarder van muziek en meesterwerk, geleerd, verfijnd van lijf en allermintst vet. Een groot verlies is het dat de aarde hem bedekt.

Trek uw rouwkleren aan, Josquin, Pierchon, Brumel, Compère en laat uw ogen dikke tranen wenen: u hebt uw goede vader verloren.

Requiescat in pace. Amen.

Dat hij ruste in vrede. Amen.

* Atropos: een der drie schikgodinnen uit de Griekse mythologie. Met haar schaar knipte zij iemands levensdraad door wanneer zijn of haar tijd gekomen was.

ZATERDAG 30 JUNI 2018

M E E R

DAG VAN DE POLYFONIE

S T E M M I G

SINT-MACHARIUSKERK & SINT-BAAFSABDIJ

G E N T

TIBURTINA ENSEMBLE | BARBORA KABATKOVA
CINQUECENTO

PSALLENTESS | HENDRIK VANDEN ABEELE

EL GRILLO | INGE BOLLAERT

SERVIR ANTICO | CATALINA VICENS

Festivalpas: €50 | Dagpas: €45€ | Tickets: €15/€25:

www.meerstemmiggent.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

HISTORISCHE
HUIZEN GENT

Buren van de Abdij

Tot slot ...

Sopranen Greet Duerinckx, Katelijne Embrechts, Hilde Hardeman, Karoline Kindt, Lieve Vander Eeckt, Katrien Vanderschoot, Inge Van Durme, Hilde Verboomen, Inge Vyncke, Hilde Woutermaertens **Alten** Veerle Borremans, Frie Delande, Mieke Goedseels, Hilde Keunen, Griet Mertens, Jan Van Hee, Birgit van Laar **Tenoren** Herman Baumers, Paul Campling, Patrick Godefroid, Jeremy Harvey, Maarten Lemmens, Erik Smolders, Marc Tanghe, Bart Van Bruggen, Jeroen Watté **Bassen** Gary Biebaut, Alex Deckmyn, Kris De Bauw, Eddy De Smijter, Jacques Duchateau, Bart Goderis, Stef Konings, Joos Michiels, Lode Schuerman, Steven Vanvolsem
Orgel Ivo Bigaré
Artistieke leiding Arnout Malfliet
Partituren Greet Duerinckx
Presentatie Katrien Vanderschoot, Maarten Lemmens
Belichting Hans & Ludo Lauwens
Ontwerp affiche & flyer Jan Van Hee
Vertalingen Gary Biebaut
Teksten programmaboekje Arnout Malfliet, Jan Van Hee
Programmaboekje Jan Van Hee
Projectverantwoordelijken Greet Duerinckx en Veerle Borremans
Dank aan de parochie Herent voor het gastvrij onthaal in de kerk, Alpha Copy voor het verzorgde drukwerk.

www.alphacopyleuven.be

Contact & Info www.orsecante.be

Onze volgende twee projecten zijn twee 'specialekes':

11 november 2018: **Requiem en Magnificat van John Rutter**, in samenwerking met het dameskoor Makeblijde uit Zele

19 december 2018: **Kerstconcert** in de kerk van Bierbeek, organisatie CC De Borre (<https://www.ccdeborre.be/orsecante>)